

<https://doi.org/10.15407/rksu.41.062>
УДК 930.253 (477)

Марина Коломієць, головний спеціаліст,
Державна архівна служба України (Київ, Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9125-1379>
E-mail: m.kolomiets@arch.gov.ua

ОСНОВНІ АСПЕКТИ НАУКОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ АКАДЕМІКА П. КОСТЮКА З ПРОФЕСОРОМ Д. БІЗОЛЬДОМ В ОРГАНІЗАЦІЇ «ІНТЕРМОЗОК» КРИЗЬ ОПТИКУ ЇХНЬОЇ КОРЕСПОНДЕНЦІЇ

Мета роботи. Висвітлено питання реконструкції комунікації та співпраці вченого-фізіолога, директора Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця АН УРСР, академіка П. Костюка (1924—2010) з професором, головою відділення нейрохімії факультету медицини Інституту дослідження мозку Поля Флексіа у структурі Університету Лейпцига Д. Бізольдом (НДР) в контексті їхньої взаємодії в міжнародній науковій організації «Інтермозок». Оприлюднено основні статистичні дані, зібрані в результаті опрацювання блоку особистого листування фонду науковця, подано стислу джерелознавчу характеристику найбільш значущих документів, серед яких наукові перетини вітчизняного дослідника з німецьким ученим упродовж 1973—1989 рр. Репрезентовано листування, що відклалося у фондах Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. **Методологія дослідження.** Застосовано спеціальні методи — історико-біографічний, історико-порівняльний, історико-хронологічний, історико-типологічний, ретроспективний, архівознавчий джерелознавчий і контент-аналіз. Зазначений підхід дозволяє проаналізувати видовий склад та інформативний потенціал епістолярію дослідника-фізіолога з метою виокремлення напрямів, завдань, змісту, кількості й географічних меж наукового спілкування вітчизняного вченого. **Наукова**

Цитування: Коломієць М. Основні аспекти наукової взаємодії академіка П. Костюка з професором Д. Бізольдом в організації «Інтермозок» крізь оптику їхньої кореспонденції. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2026. № 2 (41). С. 62—75. <https://doi.org/10.15407/rksu.41.062>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована за умовами відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

новизна дослідження. До наукового обігу залучено комплекс маловідомих епістолярних документів архіву П. Костюка, що уможливить заповнення інформативних лакун у загальній картині міжнародної комунікації відомого українського дослідника-фізіолога як члена Міжнародної наукової організації «Інтермозок», послугує вагомим джерелом щодо вивчення його потужної діяльності й фахової комунікації. **Висновки.** Визначено, що специфіка кореспонденції ученого обумовлена особливою життєвою активністю в царині нейрохімії та членством в такій науковій інституції, як «Інтермозок». Листування П. Костюка виступає суттєвим інформаційним чинником для вивчення епістолярної комунікації з професором, головою відділення нейрохімії факультету медицини Інституту дослідження мозку Поля Флексіа у структурі Університету Лейпцига Д. Бізольдом, надає додаткові відомості з його науково-організаційної діяльності. Слугує вагомим джерелом вивчення життєвого досвіду науковця, його світогляду, життєвих цінностей, індивідуальних рис характеру, а також розкриває ступінь професійної комунікації з адресатом та спільність їхніх уподобань.

Ключові слова: Дітмар Бізольд, Платон Костюк, «Інтермозок», нейрохімія, нейрофізіологія, особовий архівний фонд, кореспонденція, Національна академія наук України.

Актуальність теми дослідження. Життєвий шлях, діяльність і науковий доробок видатного українського ученого-фізіолога, академіка та директора Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України П. Костюка (1924—2010), 100-річний ювілей якого відзначено нещодавно, викликали і продовжують викликати жвавий інтерес у дослідників історії вітчизняної науки, життєвого й творчого шляху українського науковця. Особистість провідного дослідника захоплює своєю багатогранністю та високим рівнем, досягнутим у кожному з напрямів його діяльності. Такою ж різноманітною є і його творча спадщина з загальної фізіології нервової системи і нейрофізіології.

Цінним джерельним комплексом для подальшого вивчення життєвого шляху та аналізу наукового доробку видатного вченого слугує його особовий архів (№ 106), котрий зберігається в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі — ІА НБУВ). Вагому частину особового архівного фонду становлять епістолярні джерела.

З-поміж інших, до нього увійшли архівні документи, що відтворюють спілкування академіка НАН України П. Костюка з науковцями Європи, які входили до академічної організації «Інтермозок». Аналіз листів, котрі стосуються головно співпраці вчених в цій організації, дає змогу розширити знання про їхню діяльність у рамках товариства «Інтермозок».

Аналіз досліджень і публікацій. Стислий огляд життєдіяльності та основні наукові здобутки академіка НАН України П. Костюка вміщено в біобібліографічному покажчику «Платон Григорьевич Костюк» під редакцією Л.О. Віхревої (1986) [23].

Низку наукових публікацій учнів видатного науковця, а саме: М.С. Веселовського (2011) [4], О.О. Лук'янець (2010) [17], В.Ф. Сагача та М.М. Ткаченка (2024) [24], А. Соловйова (2015) [25], А.М. Шевко (2004) [28] і Я.М. Шуби (2014) [29] було приурочено до його ювілейних дат.

Серед наукових розвідок, в яких зустрічаються згадки про наукову діяльність і творчий спадок знаного українського дослідника, виділимо статі Т. Галковської (2004) [3], Ю. Мацієвського (2011) [18], В.О. Трокоза (2021) [26] та інших [5; 3—15; 17; 21; 22; 26; 27].

До 10-ї річниці з дня смерті всесвітньо відомого вченого-фізіолога та біофізика, під редакцією його учнів — О.О. Криштала й О.О. Лук'янець, вийшла друком монографія «Essays on Neurophysiology by Platon Kostyuk and his students» (2020), що представляє роль науковця в якості фундатора вітчизняної школи нейрофізіології [30].

Відомості про наукові здобутки академіка НАН України П. Костюка вміщено в монографії «Національна академія наук України — 100: головні тенденції розвитку і здобутки: документи і матеріали» (2018) [20], а також у статтях кількох довідково-енциклопедичних видань [2; 6; 16; 19].

У своїй розвідці «Участь академіка П.Г. Костюка у III Міжнародному симпозіумі з біоелектрохімії (до 100-річчя вченого)» (2024) авторка здійснила добір і джерелознавчий аналіз комплексу документів архіву, що репрезентують науково-організаційну діяльність провідного українського нейрофізіолога як дійсного члена Німецької академії природознавців «Леопольдіна» й учасника наукового заходу в Німеччині [13].

Натомість у дослідженні «Документи про участь академіка П.Г. Костюка у XXVIII Міжнародному конгресі фізіологічних наук (1980)» (2024) визначила якісний зміст архівних джерел з міжнародної діяльності вітчизняного дослідника як учасника організаційного комітету та доповідача під час наукового форуму і його активну наукову комунікацію з європейськими вченими [14].

Отже, постаті академіка НАН України П. Костюка присвячено значну кількість наукових досліджень. Але досі відсутні розвідки і публікації, котрі стосуються епістолярної спадщини вченого й плідної наукової комунікації з європейськими дослідниками на основі епістолярних пам'яток.

Мета дослідження. З'ясувати на підґрунті аналізу епістолярних документів архівного фонду академіка НАН України П. Костюка їхню інформаційну наповненість й стислу джерелознавчу характеристику, значення для вивчення особистості вченого та його наукових перетинів з відомим європейським науковцем, професором Інституту дослідження мозку Поля Флексіга у структурі Університету Лейпцига Д. Бізольдом упродовж 1973—1989 рр.

Виклад основного матеріалу. Перебуваючи упродовж 1966—2002 рр. на посаді директора Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця АН УРСР, потужного науково-дослідного центру в галузі молекулярної фізіології, біофізики, нейрофізіології й патологічної фізіології, академік П. Костюк значну увагу надавав налагодженню професійних зв'язків та плідній комунікації з науковими інституціями Європи.

В епістолярних документах, які представлено в архіві, у кількості 23 кореспонденцій, які хронологічно охоплюють період від 1973 р. до 1989 р., представлено листування з професором, головою відділення нейрохімії факультету медицини Інституту дослідження мозку Поля Флексіга у структурі Університету Лейпцига Д. Бізольдом, яке стосується передусім питань, пов'язаних з організацією та діяльністю наукового товариства «Інтермозок».

Міжнародну наукову організацію «Інтермозок» було засновано з ініціативи науковців Чехословацької АН у 1972 р. Вона була найбільшим в історії міжнародним нейронауковим проектом, що охоплював усі аспекти досліджень функцій мозку. У ній брали участь 8 найбільших науково-дослідних інститутів країн Східної та Центральної Європи, котрі виконали 11 основних тем і 5 цільових програм.

Починаючи з 1972 р. П. Костюк був учасником проблемної комісії «Нейрофізіологія та вища нервова діяльність» та керівником теми № 1 «Фізіологія нейронів та принципи їхнього об'єднання у нервовий центр» міжнародної програми «Інтермозок» [11, арк. 5].

Зазначимо, що точкою відліку плідної комунікації обидвох учених-фізіологів послугувала робоча нарада товариства «Інтермозок» навесні 1973 р., котра відбулася в Інституті фізіології ім. О.О. Богомольця АН УРСР в Києві [11, арк. 8].

На початковому етапі листовне спілкування дослідників мало спорадичний характер. Наявний епістолярій починається листом Д. Бізольда від 14 березня 1974 р., в якому німецький вчений вибачився за те, що півроку не давав про себе знати. З тексту листа відомо про несподівану смерть дружини німецького науковця, через яку він з двома синами перебував тривалий час у розпачі. Водночас європейський науковець поцікавився, як розвиваються дослідження з теми «Фізіологія нейронів та принципи їхнього об'єднання у нервовий центр» в Україні. Д. Бізольд зазначив, що, відповідно до запрошення професора департаменту анатомії медичної школи Університету Земмельвейса Й. Жентаготай, планував взяти участь у нараді в Тихані (Угорщина) [11, арк. 1—2].

Принагідно зазначимо, що обидвох науковців об'єднували не лише провідні погляди на розвиток нейрофізіології. Час від часу вони брали участь у спільних наукових заходах. Зокрема, у вищезазначеному науковому форумі організації «Інтермозок», котрий відбувся від 8 до 12 вересня 1975 р. у Тихані [7, арк. 47].

У листі, датованому 25 листопада 1975 р., Д. Бізольд поцікавився в українського колеги, як просувається справа з обрання тематики для досліджень наукової програми «Інтермозок» в українському фізіологічному науковому співтоваристві [11, арк. 3].

Про високий фаховий рівень та професіоналізм учених свідчить їхня активна участь у наукових форумах товариства «Інтермозок». Так, упродовж

26—28 серпня 1976 р. Д. Бізольд та П. Костюк долучились до наради нейробіологів «Концепція нейронів» у Тихані. Протягом 6—10 вересня 1976 р. зафіксовано участь вітчизняного дослідника в міжнародному симпозіумі «Нейрофізіологічні механізми болю», що зібрав широке коло учасників проблемної комісії «Нейрофізіологія та вища нервова діяльність» в Берліні [7, арк. 102, арк. 110].

Так, у листі від 10 грудня 1976 р. Д. Бізольд перепросив у П. Костюка, оскільки через несприятливі погодні умови та вимушену затримку літака на 2 дні в Ленінграді не зміг дістатися Тбілісі, щоб потрапити на науковий захід і зустрітися з ним. Німецький фахівець був змушений повернутися до Лейпцига [11, арк. 6].

У листі, датованому 17 січня 1977 р., П. Костюк повідомив, що схвалив текст робочої програми співробітництва між Інститутом фізіології ім. О.О. Богомольця АН УРСР та Інститутом дослідження мозку імені Поля Флексіґа у структурі Університету Лейпцига на поточний, 1977 р. [11, арк. 7].

У травні 1978 р. обидва науковці брали участь у роботі симпозіуму «Холінергічний синапс» і робочій нараді з теми «Фізіологія нейронів та принципи їхнього об'єднання у нервовий центр» наукової інституції «Інтермозок» у Празі [7, арк. 147].

Час від часу вітчизняний дослідник відвідував колегу з науковими візитами. Так, 3 липня 1979 р. П. Костюк висловив зацікавленість стосовно наукового відрядження до Університету Лейпцига 9 вересня 1979 р. після участі в V Міжнародному симпозіумі з біоелектрохімії та біоенергетики у Веймарі, котрий мав відбутися упродовж 3—8 вересня 1979 р. [7, арк. 148; 11, арк. 6].

Досліджуючи окремі проблеми, Д. Бізольд, як і раніше, звертався до українського дослідника за порадами, консультувався щодо наявності праць з того чи іншого питання, просив надіслати певні статті.

У листі від 7 листопада 1979 р. європейський учений повідомив адресата, що проводить експерименти за допомогою рецепторної авторадіографії та фізіологічних методів із проблеми поширення холінергічних волокон базального ядра Мейнерта в корі головного мозку, аби наблизитися до розуміння когнітивних розладів у людей похилого віку. Д. Бізольд прагнув отримати консультацію в українського нейрофізіолога та його колег, фахових спеціалістів з патологічної фізіології, які активно вивчали холінергічну систему людей і тварин [11, арк. 9].

Принагідно зазначимо, що науковців поєднували доволі тісні професійні й дружні стосунки. Зокрема, в листі від 3 січня 1980 р. П. Костюк констатував, що в його пам'яті живуть спогади про зустріч з німецьким колегою у вересні минулого року: «Завжди з радістю згадую короткі дні Лейпцига». Водночас наголосив, що відсутня можливість оформити запрошення для приїзду німецьких колег в Україну: «На жаль, пізно, і в цей момент

вище наукове керівництво забюрократизоване через прийдешню олімпіаду». Вітчизняний науковець попередив свого адресата, що перевантажений робочий графік завадить взяти участь у нараді програми «Інтермозок» у лютому. Водночас побажав перемогти у впровадженні власної теми з нейроонтогенезу [11, арк. 12].

Ми з'ясували, що проєкт Д. Бізольда було схвалено. На початку свого листа, датованого 9 березня 1983 р., український учений-фізіолог звертається до нього як до національного куратора 10-ї теми «Питання нейроонтогенезу». Водночас П. Костюк відхилив запрошення колеги завітати на IV симпозиум «Інтермозку» у Лейпцигу, котрий мав відбутися в липні 1983 р., через власну надмірну зайнятість у наукових заходах АН СРСР [10, арк. 25; 11, арк. 13].

У листі від 15 серпня 1983 р. Д. Бізольд підтвердив дієву активність та перші напрацювання своїх колег з Інституту дослідження мозку Поля Флексіга у структурі Університету Лейпцига у проєкті «Питання нейроонтогенезу» [9, арк. 696 — 69в].

З плином часу спостерігаємо більш жвавий обмін між науковцями у галузі професійної компетентності.

У травні 1984 р. під час 10-го засідання проблемної комісії «Нейрофізіологія та вища нервова діяльність» у Москві П. Костюка обрано її головою та керівником цільового проєкту «Молекулярні механізми збудження у синаптичній передачі» [10, арк. 62].

Навесні 1985 р. український фахівець отримав повноваження міжнародного куратора проєкту наукової організації «Інтермозок» під назвою «Фізіологія нейронів та принципи їхнього об'єднання у нервовий центр», а Д. Бізольд виступив його національним координатором у НДР [10, арк. 96].

У наступному листі, 11 квітня 1985 р., П. Костюк зауважив, що через існуючі обмеження для науковців на виїзд з країни не має змоги потрапити на нараду міжнародної організації з дослідження мозку (IBRO) у червні, в Парижі (Франція), щоби зустрітися з Д. Бізольдом, оскільки надав перевагу участі в засіданні Ради Міжнародного союзу фізіологічних наук (IUPS), котре мало відбутися в липні теж у Парижі [11, арк. 14].

П. Костюк був прихильником інновацій у науці та всіляко сприяв поглибленню комунікації з провідним німецьким ученим. У листі, датованому 10 грудня, продемонстрував зацікавлення у співпраці з дослідження коркових холінергічних волокон, котре здійснював Д. Бізольд з колегами. Запропонував спланувати їхні спільні подальші кроки щодо нової теми товариства «Інтермозок» на 1987 р. і запросив до Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця АН УРСР обговорити питання з поглиблення їхньої колаборації [11, арк. 15].

У листі від 17 січня 1986 р. європейський дослідник рапортував як науковий керівник комісії з проблеми «Нейрогенез» програми «Інтермозок».

Надав докладну інформацію про важливість холінергічної системи базального переднього мозку, яка суперечила загальноприйнятій тезі стосовно її незначної участі в механізмах регуляції стану активності. На його думку, «холінергічні ядра у стовбурі головного мозку людей і тварин спрямовуються переважно на неспецифічні ядра таламуса, проте докази прямої проєкції на кору головного мозку відсутні» [11, арк. 10].

У листі, датованому 8 березня 1986 р., Д. Бізольд висловив щирі вибачення адресату за відсутність можливості приїхати, бо починаючи з 26-го березня перебуватиме в науковому відрядженні у Великій Британії з метою вивчити інновації в галузі дослідження старечої деменції, а також пообіцяв приїхати за кілька місяців, у червні [11, арк. 16].

У листі від 14 квітня 1986 р. П. Костюк повідомив, що запропонував своєму заступникові з наукової теми «Нейрофізіологія та вища нервова діяльність» в організації «Інтермозок» П. Симонову внести проблему вивчення холінергічної системи до наукової програми як ще один проєкт. Запевнив європейського колегу, що в червні, під час приїзду його групи, планує здійснити базові експерименти з анатомії та біохімії, надасть німецьким дослідникам консультації та детально зупиниться на проблемах холінергічних синапсів [11, арк. 17].

Упродовж 13—19 травня 1986 р. відбулася 11-та нарада проблемної комісії з теми «Нейрофізіологія та вища нервова діяльність» в Софії (НРБ), на якій з доповіддю виступив вітчизняний фізіолог [10, арк. 69].

Зміст листа Д. Бізольда від 9 липня 1986 р. розкриває деталі вдалого візиту німецьких науковців до академіка та директора Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця АН УРСР. Європейський дослідник подякував за дружній прийом, підкреслив важливість нейропротекторного потенціалу холінергічної системи і те, чому зазначені пошуки варто внести до нового проєкту наукового товариства «Інтермозок». Анонсував, що восени заплановано укладення угоди між АН УРСР та АН НДР для двосторонньої співпраці, про що мав розмову з професором Інституту молекулярної біології та генетики Мором, який відповідав за співпрацю з ученими із СРСР, та генеральним секретарем АН НДР К. Гроте [11, арк. 18].

З листа П. Костюка від 10 вересня 1986 р. дізнаємось про важливість зазначеної колективної наукової праці, яка отримала назву «Вплив холінергічної проєкції базального переднього мозку на організацію соматосенсорної карти кота», для вивчення низки проблем у царині геріопсихіатрії. Вчений наголосив, що «нейрофізіологією можна було б займатися в Києві, а біохімією — в Лейпцигу», й висунув питання про детальні звіти науковців обох лабораторій від 1987 р. до 1990 р. На його переконання, український студент-дослідник, котрий перебуває на науковому стажуванні в лабораторії Д. Бізольда, охоче візьме участь у подібних експериментах [12, арк. 1].

У листі, датованому 13 жовтня 1986 р., П. Костюк висловив своє занепокоєння, оскільки отримав пропозицію від АН НДР про співпрацю з АН УРСР, але в ній виявив лише тему професора Інституту дослідження мозку Поля Флексіга у структурі Університету Лейпцига Матіаса про нейрони гіпокампу мозку. Він пообіцяв звернутися по допомогу до генерального секретаря АН НДР К. Гроте і висловив власні сподівання, «що “Інтермозок” спрацює» і проєкт європейського колеги буде реалізовано [11, арк. 21].

Наприкінці 1980-х років співробітництво обидвох дослідників тривало. З листа Д. Бізольда від 13 квітня 1989 р. відомо, що науковці як члени оргкомітету VIII Щорічних Загальних Зборів Європейського товариства нейрохімії (ESN) під назвою «Йонні канали: структура, функції, фармакологія», що відбулися 23—24 липня, посприяли їх організації й проведенню [8, арк. 111].

У листі від 18 жовтня 1989 р. німецький учений-нейрохімік висловив подяку П. Костюку за допомогу у створенні наукової програми і дієву участь в організаційних заходах 4-го секційного засідання наукового форуму, на якому головував учений [7, арк. 147].

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше до наукового обігу залучено комплекс маловідомих епістолярних документів, визначено основні теми та сюжетні лінії листування відомого українського ученого-фізіолога, академіка НАН України П. Костюка з професором, головою відділення нейрохімії факультету медицини Інституту дослідження мозку Поля Флексіга Університету Лейпцига Д. Бізольдом. Вивчення епістолярної спадщини послугує вагомим джерелом до вивчення діяльності й наукової творчості провідного українського дослідника, комплексу світоглядних ідей, діапазону мислення та його громадянської позиції.

Висновки. Отже, епістолярій академіка НАН України П. Костюка послугує значним інформаційним ресурсом для вивчення наукової комунікації видатного дослідника з провідним науковцем Європи Д. Бізольдом у рамках їх науково-організаційної діяльності в науковому товаристві «Інтермозок». Архівні документи, що відклалися в особовому фонді видатного українського ученого-фізіолога, є потужним та якісним інформаційним ресурсом з реконструкції динамічної міжнародної діяльності науковця. Документи уможливають розширення відомостей про участь ученого в європейському науковому житті. Досліджувана проблематика може бути поглиблена подальшим вивченням документів архіву П. Костюка, а також особових фондів інших українських дослідників, які брали активну участь в європейському науковому житті, котрі можуть стати підставою для нових наукових розвідок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архів Президії НАН України. Ф. 251. Оп. 655. Спр. 22. 167 арк.
2. Бондарчук П.М. Костюк Платон Григорович // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. ; Ін-т історії України НАН України. Київ : Наук. думка, 2009. Т. 5 : Кон — Кю. С. 231.
3. Галковська Тетяна. Академік Платон Костюк: «У мене є власна держава» // Дзеркало тижня. 20 серпня 2004 р. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/akademik_platon_kostyuk_u_mene_e_vlasna_derzhava.html
4. Веселовський М.С. Життєвий шлях і науково-практична спадщина академіка НАН України П.Г. Костюка // Вісник Національної академії наук України. 2024. № 10. С. 7—15. URL: <https://visnyk-nanu.org.ua/ojs/index.php/v/issue/view/287>
5. Закусило О.М., Піддубний О.П. Костюк Платон Григорович // Особові архівні фонди вчених НАН України в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського : путівник / НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського, Ін-т архівознавства; авт. та упоряд.: С.В. Старовойт, А.І. Шаповал [та ін.]; редкол.: Л.М. Яременко (відп. ред.) [та ін.]. Київ, 2017. 772 с. С. 281—285. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0002139>
6. Імена України : біографічний щорічник / уклад.: Л.І. Андрієнко, С.А. Бакута, І.Д. Зосимович, Т.М. Осінська, Ю.О. Храмов, Ю.М. Юрченко; ред.: Т.Г. Кондрацька, С.М. Кузнецов, Т.М. Осінська. Київ : «Фенікс», 2007. 589 с.
7. Інститут архівознавства НБУВ. Ф. 106. Оп. 1. Спр. 92. 201 арк.
8. Інститут архівознавства НБУВ. Ф. 106. Оп. 1. Спр. 93. 208 арк.
9. Інститут архівознавства НБУВ. Ф. 106. Оп. 1. Спр. 95. 257 арк.
10. Інститут архівознавства НБУВ. Ф. 106. Оп. 1. Спр. 107. 98 арк.
11. Інститут архівознавства НБУВ. Ф. 106. Оп. 1. Спр. 111. 23 арк.
12. Інститут архівознавства НБУВ. Ф. 106. Оп. 1. Спр. 135. 3 арк.
13. Коломієць М.С. Участь академіка П.Г. Костюка у III Міжнародному симпозиумі з біоелектрохімії (до 100-річчя вченого) // Каразінські читання (історичні науки): Тези доповідей 77-ї Міжнар. наук. конф. (Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 26 квіт. 2024 р.) / за ред. С. Нижнікової. Харків, 2024. С. 118—121. URL: <https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox?projector=1>
14. Коломієць М.С. Документи про участь академіка П.Г. Костюка у XXVIII Міжнародному конгресі фізіологічних наук (1980) // Бібліотека. Наука. Комунікація. Інтеграція у міжнародний бібліотечний простір: у 2 т.: Том 1: Матер. Міжнар. наук. конф. (8—10 жовт. 2024 р.) / відп. ред. О.М. Василенко. Київ, 2024. Т. 2. С. 47—50. URL: https://conference-nbuv.gov.ua.translate.google/site/login?_x_tr_sl=uk&_x_tr_tl=ru&_x_tr_hl=ru&_x_tr_pto=sc&_x_tr_sch=http
15. Костюк П.Г. Над океаном времени : [кн. воспоминаний и размышлений] / [предисл. Б.Е. Патона] ; НАН Украины, Ин-т физиологии им. А.А. Богомольца. Киев : Наук. думка, 2005. 199, [60] с. : фот.
16. Лук'янець О.О. Костюк Платон Григорович // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / редкол. : І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.] ; т. 14 ; НАН України, НТШ. Київ : Ін-т енциклоп. досліджень НАН України, 2014. URL: <https://esu.com.ua/article-6151>
17. Лук'янець О.О. Пам'яті академіка Костюка // Фізіологічний журнал. 2010. Т. 56. № 4. С. 139—148. <https://doi.org/10.15407/fz56.04.139>

18. Мацієвський Юрій. Платон Костюк в історії і науці. Віче. № 9. Травень 2011 р. URL: <https://veche.kiev.ua/journal/2554/>
19. Палій В.М., Храмов Ю.О., Богданов В.Л. (ред.). Національна академія наук України. Персональний склад, 1918—2018. Київ : «Фенікс», 2018. 560 с.
20. Національна академія наук України — 100: головні тенденції розвитку і здобутки: документи і матеріали. Кн. 2. Ч. 2: 1971—1991 / редкол. : О.С. Онищенко [та ін.]; упоряд.: Л.М. Яременко, Г.В. Індиченко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського, Ін-т архівознавства. Київ, 2018. 1136 с. URL: <https://files.nas.gov.ua/Offices/Publications/BookContent/2018/190123113909414-1463.pdf>
21. Осипчук И. В конце 1950-х моего отца выпустили из СССР поработать в Австралии у будущего лауреата Нобелевской премии Джона Эклса. Папу сопровождал «товарищ в штатском», не знавший английского языка. Факты та коментарі. 26 травня 2010. URL: <https://fakty.ua/13323-v-konce-1950-h-moego-otca-vypustili-iz-sssr-porabotat-v-avstralii-u-buducshogo-laureata-nobelevskej-premii-dzhona-ekksa-papu-soprovozhdal-tovaricsh-v-shtatskom-ne-znavshij-anglijskogo-yazyka>
22. Платон Григорович Костюк: до 80-річчя від дня народження // Медична гідрологія та реабілітація. 2004. Т. 2. № 2. С. 4—6. URL: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/handle/123456789/27920>
23. Платон Григорьевич Костюк / указ. лит. сост. Л.А. Вихрева ; вступ. ст. З.А. Сорокина ; редкол. К.М. Сытник (пред.) и др. Киев : Наук. думка, 1986. 78, [2] с. : [1] л. портр. (Биобиблиография учёных АН УССР).
24. Сагач В.Ф., Ткаченко М.М. Людина-епоха у вітчизняній науці. До 100-річчя від дня народження академіка Платона Григоровича КОСТЮКА // Фізіологічний журнал. 2024. Т. 70. № 5. С. 3—10. <https://doi.org/10.15407/fz70.05.003>
25. Анатолий Соловьёв. Памяти Платона Григорьевича Костюка. Слово об учителе // Фармакологія та лікарська токсикологія. 2015. № 1. С. 94—98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/flt__1_16
26. Трахтенберг И.М. Воспоминания и заветы в последней книге: академик Костюк о жизни и науке // Здоров'я України. 9 січня 2014. № 246. С. 72—74. URL: https://health-ua.com/pics/pdf/2010_17/72-74.pdf
27. Сьогодні — день пам'яті великого українського вченого-фізіолога Платона Григоровича Костюка [Електронний ресурс] / підгот. проф. В. Трокоз // НУБіП України : [вебсайт]. URL: <https://nubip.edu.ua/node/60566>
28. Шевко А. Бій іде не заради слави, а заради життя. Післязавтра академіку Платону Костюку виповнюється 80 років // День. № 146. 18 серпня 2004. URL: <https://day.kyiv.ua/arhiv/no146-2004>
29. Шуба Я.М. П.Г. Костюк — учений, який виявив нові грані «живого» кальцію // Фізіологічний журнал. 2014. Т. 60. № 4. С. 112—119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fiziol_2014_60_4_18
30. O.A. Krishtal, E.A. Lukyanetz. Essays on Neurophysiology by Platon Kostyuk and His Students. O.A. Krishtal, E.A. Lukyanetz. Kyiv : PH "Akadempriodyka", 2020. 306 p. URL: <https://akadempriodyka.org.ua/en/books/krishtal/>
31. Назва з екрану: Paul Flechsigs Institute for Brain Research. URL: <https://gerit.org/en/institutiondetail/18154>

Отримано 24 березня 2025 р.

1. Fond 251. Inventory 655. Unit 22. Fols. 167. Archive of Presidium of National Academy of Sciences of Ukraine.
2. Bondarchuk P.M. Kostiuk Platon Hryhorovych [Kostyuk Platon Hryhorovych] // *Entsyklopediia istorii Ukrainy : u 10 t.* [Encyclopedia of Ukrainian History : in 10 vols.] / V.A. Smolii (Ed.) [and other]. Kyiv, 2009. Vol. 5: Kon—Kiu. P. 231. [In Ukrainian].
3. Halkovska Tetiana. Akademik Platon Kostiuk: «U mene ye vlasna derzhava». [Academician Platon Kostyuk: «I have my own state»]. *Dzerkalo tyzhnia* [Mirror of Week]. August 20, 2004. Retrieved from: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/akademik_platon_kostyuk_u_mene_e_vlasna_derzhava.html
4. Veselovskyi M.S. Zhyttievyi shliakh i naukovopraktychna spadshchyna akademika NAN Ukrainy P.H. Kostiuka [Life path and scientific and practical heritage of Academician of the NAS of Ukraine Platon Hryhorovych Kostyuk]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy* [Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine]. 2024. Iss. 10, pp. 7—15. Retrieved from: <https://visnyk-nanu.org.ua/ojs/index.php/v/issue/view/287> [In Ukrainian].
5. Zakusylo O.M., Piddubnyi O.P. Kostiuk Platon Hryhorovych [Kostyuk Platon Hryhorovych] // *Osobovi arhivni fondy vchenykh NAN Ukrainy v Instytuti arkhivnoznavstva Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho: putivnyk* [Personal Archival Fonds of Scientists of National Academy of Sciences of Ukraine at Institute of Archival Studies of V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine: a guide] / S.V. Starovoi, A.I. Shapoval, Yu.V. Bulhakov [and other] (Auth.-Comps.); L.M. Yaremenko (Ed.) [and other]. Kyiv, 2017. Pp. 281—285. Retrieved from: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0002139> [In Ukrainian].
6. Imena Ukrainy: biohrafichniy shchorichnyk [Names of Ukraine : a biographical yearbook] / L.I. Andriienko, S.A. Bakuta, I.D. Zosymovych, T.M. Osinska, Yu.O. Khrarov, Yu.M. Yurchenko (Auth.-Comps.); T.H. Kondratska, S.M. Kuznietsov, T.M. Osinska (Eds.). Kyiv, 2007. 589 p. [In Ukrainian].
7. Fond 106. Inventory 3. Unit 92. Fols. 201. Institute of Archival Studies of V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine.
8. Fond 106. Inventory 1. Unit 93. Fols. 208. Institute of Archival Studies of V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine.
9. Fond 106. Inventory 1. Unit 95. Fols. 257. Institute of Archival Studies of V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine.
10. Fond 106. Inventory 1. Unit 107. Fols. 98. Institute of Archival Studies of V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine.
11. Fond 106. Inventory 1. Unit 111. Fols. 23. Institute of Archival Studies of V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine.
12. Fond 106. Inventory 1. Unit 135. Fols. 3. Institute of Archival Studies of V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine.
13. Kolomiiets M.S. Uchast akademika P.H. Kostiuka u III Mizhnarodnomu sympoziumi z bioelektrokhimii (do 100-richchia vchenoho) [Participation of Academician Platon Hryhorovych Kostyuk in III International Symposium on Bioelectrochemistry (to 100th anniversary of scientist)]. *Karazinski chytannia (istorychni nauky)*. Tezy dopovidei 77-i Mizhnarodnoi naukovo konferentsii. Kharkiv : KhNU imeni V.N. Karazina, 26 kvitnia 2024 roku [Karazin readings (historical sciences): Abstracts of 77th International Scientific

- Conference (Kharkiv: V.N. Karazin Kharkiv National University, April 26, 2024] / S. Nyzhnikova (Ed.) Kharkiv, 2024. Pp. 118—121. Retrieved from: <https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox?projector=1> [In Ukrainian].
14. Kolomiets M.S. Dokumenty pro uchast akademika P.H. Kostiuka u XXVIII Mizhnarodnomu konhresi fiziologichnykh nauk (1980) [Documents on participation of Academician Platon Hryhorovych Kostyuk in the XXVIII International Congress of Physiological Sciences (1980)]. *Biblioteka. Nauka. Komunikatsiia. Intehratsiia u mizhnarodnyi biblioteknyi prostir*. Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii. Kyiv, 8—10 zhovtnia 2024 roku [Library. Science. Communication. Integration into international library space: Materials of International of science conference. Kyiv, October 8—10, 2024] : [in 2 vols.]. Vol. 2 / O.M. Vasylenko (Ed.) Kyiv, 2024. Pp. 47—50. Retrieved from: https://conference-nbuv.gov.ua.translate.google/site/login?_x_tr_sl=uk&_x_tr_tl=ru&_x_tr_hl=ru&_x_tr_pto=sc&_x_tr_sch=http [In Ukrainian].
15. Kostiuk P.G. Nad okeanom vremeni [kn. vospominanii i razmyshlenii] [Over the ocean of time] [book of memories and reflections] / B.E. Paton (Auth. of the introd. art.); National Academy of Sciences of Ukraine, Bohomolets Institute of Physiology. Kyiv, 2005. 199, [60] p. : fot. [In Russian].
16. Lukianets O.O. Kostiuk Platon Hryhorovych [Kostyuk Platon Hryhorovych] // Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of Modern Ukraine] [Electronic resource] [Online] / A.I. Zhukovsky, M.H. Zhelezniak [and other] (Auth.-Comps.); I.M. Dziuba (Ed.) [and other] ; National Academy of Sciences of Ukraine, Shevchenko Scientific Society. Kyiv : The Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2014. Retrieved from: <https://esu.com.ua/article-6151> [In Ukrainian].
17. Lukianets O.O. Pamiati akademika Kostiuka [In memory of Academician Kostyuk]. *Fiziologichnyi zhurnal* [Physiological Journal]. Kyiv, 2010. Vol. 56. No. 4. Iss. 7. Pp. 139—148. <https://doi.org/10.15407/fz56.04.139> [In Ukrainian].
18. Matsiievskiy Yurii. Platon Kostiuk v istorii i nautsi [Platon Kostyuk in history and science]. *Viche* [Viche]. May 2011. Iss. 9. Retrieved from: <https://veche.kiev.ua/journal/2554/> [In Ukrainian].
19. Natsionalna akademiia nauk Ukrainy. Personalnyi sklad. 1918—2018: Do 100-richchia Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy [National Academy of Sciences of Ukraine. Personal composition. 1918—2018: To 100th anniversary of National Academy of Sciences of Ukraine] / V.M. Palii, Yu.O. Khramov (Eds.); V.L. Bohdanov (Ed.). Kyiv, 2018. 560 p. Retrieved from: <https://files.nas.gov.ua/Offices/Publications/BookContent/2018/190123113909414-1463.pdf> [In Ukrainian].
20. Natsionalna akademiia nauk Ukrainy — 100: golovni tendentsii rozvytku i zdobutky: dokumenty i materialy : U 2 t. [National Academy of Sciences of Ukraine — 100: main trends in development and achievements: documents and materials. In 2 vols]. Vol. 2, pt. 2: 1971—1991 / O.S. Onyshchenko, L.M. Yaremenko, H.V. Indychenko (Eds.). Kyiv : NAS of Ukraine, Institute of Archival Studies of V.I. Vernadskyi National Library of Ukraine, 2018. 1136 p. Retrieved from: <https://files.nas.gov.ua/Offices/Publications/BookContent/2018/190123113909414-1463.pdf> [In Ukrainian].
21. Osipchuk Y. V kontse 1950-kh moego ottsa vypustili iz SSSR porabotat v Avstralii u budushchego laureata Nobelevskoi premii Dzhona Ekklsa. Papu soprovozhdal «tovarishch v shtatskom», ne znavshii angliiskogo yazyka [In the late 1950's, my father was released from the Union of Soviet Socialist Republics to work in Australia for future Nobel laureate John Eccles. Dad was accompanied by “comrade in civilian clothes” who did not speak

- English]. *Fakty ta komentari* [Facts and comments]. May 26, 2010. Retrieved from: <https://fakty.ua/13323-v-konce-1950-h-moego-otca-vypustili-iz-sssr-porabotat-v-avstralii-u-buducshogo-laureata-nobelevskej-premii-dzhona-ekksa-papu-soprovozhdal-tovarish-v-shtatskom-ne-znavshij-anglijskogo-yazyka> [In Russian].
22. Platon Hryhorovych Kostyuk: do 80-richchia vid dnia narodzhennia [Platon Hryhorovych Kostyuk: to the 80th anniversary of his birth]. *Medychna hidrolohiia ta reabilitatsiia* [Medical hydrology and rehabilitation]. 2004. Vol. 2. No. 2, pp. 4—6. Retrieved from: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/27920> [In Ukrainian].
23. Platon Grigorevich Kostyuk [Platon Hrihorievich Kostyuk]. *Biobibliografiia uchenykh AN USSR* [Bibliography of scientists of Academy of Sciences of Union of Soviet Socialist Republics] / L.A. Vikhreva (Comp.), Z.A. Sorokina (Auth. of introd. art.), K.M. Sytnik (Ed.). Kyiv, 1986. 78, [2] p. [In Russian].
24. Liudyna-epokha u vitchyzniani nautsi. Do 100-richchia vid dnia narodzhennia akademika Platona Hryhorovycha Kostiuaka [Man-epoch in domestic science. To 100th anniversary of birth of Academician Platon Hryhorovych KOSTYUK] / V.F. Sahach, M.M. Tkachenko (Auth.-Comps.). *Fiziolohichni zhurnal* [Physiological Journal]. Kyiv, 2024. Iss. 70. No. 5, p. 3. <https://doi.org/10.15407/fz70.05.003> [In Ukrainian]
25. Anatolii Soloviov. Pamiati Platona Grigorevicha Kostiuaka. Slovo ob uchitele [In memory of Platon Hrihorievich Kostyuk. A word about the teacher]. *Farmakolohiia ta likarska toksykolohiia* [Pharmacology and medicinal toxicology]. 2015. Iss. 1, pp. 94—98. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/flt__1_16 [In Russian].
26. Trakhtenberg I.M. Vospominanii i zavety v poslednei knige: akademik Kostyuk o zhizni v nauke [Memories and Testaments in the Last Book: Academician Kostyuk on Life and Science]. *Zdorovia Ukrainy* [Health of Ukraine]. January 9, 2014. No. 246, pp. 72—74. Retrieved from: https://health-ua.com/pics/pdf/2010_17/72-74.pdf [In Russian].
27. Trokoz V. Sohodni — den pamiati velykoho ukrainskoho vchenoho-fiziologa Platona Hryhorovycha Kostiuaka [Today is day of memory of great Ukrainian scientist-physiologist Platon Hryhorovych Kostyuk] [Vebsait]. Retrieved from: <https://nubip.edu.ua/node/60566> [In Ukrainian].
28. Shevko Alla. Bii ide ne zarady slavy, a zarady zhyttia. Pisliazavtra akademiku Platonu Kostiuaku vypovniuietsia 80 rokiv [The fight is not for glory, but for life. Day after tomorrow, Academician Platon Kostyuk will be 80 years old]. *Den* [Day]. August 18, 2004. No. 146. Retrieved from: <https://day.kyiv.ua/arhiv/no146-2004> [In Ukrainian].
29. Shuba Ya.M. P.H. Kostyuk — uchenyi, yakyi vyiaviv novi hrani «zhyvoho» kaltsiiu [Platon Hryhorovych Kostyuk — a scientist who discovered new facets of “living” calcium]. *Fiziolohichni zhurnal* [Physiological Journal]. Kyiv, 2014. Vol. 60. No. 4, pp. 112—119. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fiziol_2014_60_4_18 [In Ukrainian].
30. Essays on Neurophysiology by Platon Kostyuk and His Students. O.A. Krishtal, E.A. Lukyanetz (Eds.). Kyiv, 2020. 306 p. Retrieved from: <https://akademperiodyka.org.ua/en/books/krishtal/>
31. [Screen name]. Paul Flechsig Institute for Brain Research. Retrieved from: <https://gerit.org/en/institutiondetail/18154>

Received on March 24, 2025

Maryna Kolomiets

State Archival Service of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9125-1379>

E-mail: m.kolomiets@arch.gov.ua

MAIN ASPECTS OF SCIENTIFIC INTERACTION BETWEEN
ACADEMICIAN PLATON KOSTIUK AND PROFESSOR DITMAR BIZOLD
IN ORGANIZATION “INTERMOZOK” THROUGH OPTICS
OF THEIR CORRESPONDENCE

The goal of the research. The issue of reconstruction of communication and cooperation of a scientist-physiologist, director of the Bogomoletz Institute of Physiology of the National Academy of Sciences of USSR, Academician Platon Kostyuk (1924—2010) with Professor, Head of the Department of Neurochemistry, Faculty of Medicine, Paul Fleschig Institute for Brain Research in the structure of the University of Leipzig Ditmar Bizold (Germany) in the context of their interaction in the International Scientific Organization “Intermozok”. The main statistical data collected as a result of the processing of the block of personal correspondence of the scientist's fond have been made public, and a brief source-based description of the most significant documents has been provided, including scientific interactions between a domestic researcher and a scientist from Germany during 1973—1989. Correspondence deposited in the fonds of the Institute of Archival Studies of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. **Methodology.** Special methods have been applied — historical-biographical, historical-comparative, historical-chronological, historical-typological, retrospective, archival source studies and content analysis. The specified approach allows to analyze the species composition and informative potential of the epistolary of the researcher-physiologist with the aim of distinguishing the directions, tasks, content, quantity and geographical limits of the scientific communication of the domestic scientist. **Scientific novelty.** A complex of little-known epistolary sources from the archive of Platon Kostyuk has been brought into scientific circulation, which will make it possible to fill in the information gaps in the overall picture of the international communication of the famous Ukrainian researcher-physiologist as a member of the International Scientific Organization “Intermozok”, and serves as a significant source for studying his powerful activities and professional communication. **Conclusions.** It was determined that the specificity of the scientist's correspondence is due to his special life activity in the field of neurochemistry and membership in such a scientific institution as “Intermozok”. Platon Kostyuk's correspondence acts as a powerful information factor for the study of epistolary communication with Professor, Head of the Department of Neurochemistry, Faculty of Medicine, Paul Fleschig Institute for Brain Research in the structure of the University of Leipzig, Ditmar Bizold, provides additional information on his scientific and organizational activities. It serves as an significant source of studying the scientist's life experience, his worldview, life values, individual character traits, and also reveals the degree of professional communication with the addressee and the commonality of their preferences.

Key words: Ditmar Bizold, Platon Kostyuk, “Intermozok”, neurochemistry, neurophysiology, personal archival fond, correspondence, National Academy of Sciences of Ukraine.